

Het Westland: woon.,
werk.,
en
recreatiegebied.

no.1

Serie: Tuinbouw in het Zuid-Hollands Glasdistrict

BIBLIOTHEEK
PROEFSTATION VOOR TUINBOUW
ONDER GLAS TE NAALDWIJK

MAASVLAKTE
(Uitbreiding Europoort)

NOORDZEE

MAASLUIS

Uitgave van:
Proefstation voor de groenten- en fruitteelt onder glas
Zuidweg 38
Naaldwijk
tel.: 01740 - (2)6541 (2) na 15 augustus 1972

Het Westland als woon-, werk-, en recreatiegebied

Ontstaan

Gedurende de ijstijden (vanaf 1 miljoen jaar v.Ch.) werd Westelijk-Nederland gevormd door een langzaam aflopende zandvlakte, die zich uitstreckte tot de Doggersbank. Ten zuiden van dit gebied ontstond een delta; in het noorden een moerasachtige streek. Dit gebeurde ongeveer 6000 jaar v.Ch. toen de ijskappen begonnen te smelten en het waterpeil van de zeeën en oceanen steeg. Daardoor kwam ook de zandvlakte onder water te staan.

In dit ondiepe plessengebied ontstond plantengroei, wat veenafzetting tot gevolg had. Het op deze wijze ontstane veenpakket met een dikte van twee tot tien meter, treffen we nu nog aan.

In een later stadium (3000 v.Ch.) begonnen de eerste duinenrijen zich te vormen. Hierdoor liep de stroomsnelheid van het uit Midden-Nederland en West-Europa aangevoerde rivierwater sterk terug, terwijl door eb- en vloedwerking het water niet al te sterk in beroering werd gebracht. Onder die omstandigheden kon het door de rivieren meegevoerde klei worden afgezet. Deze vrij langdurende gang van zaken werd onderbroken toen de duinenrij een aaneengesloten afsluiting vormde, die weliswaar af en toe doorbrak, waardoor in het gebied achter de duinen zandafzetting plaatsvond.

Tussen deze doorbraken door ontstond steeds plantengroei, die weer veenafzetting tot gevolg had. De overstromingen veroorzaakten de vorming van geulen en krekken, waarvan we er talrijke nu nog aantreffen. In het Westland is de Gantel hiervan een voorbeeld.

De laatste doorbraak van de duinen (250 jaar na Ch.) bracht een laag zeeklei over bijna de gehele streek. Deze grondlaag wordt het Westlanddek genoemd.

Vele eeuwen later, namelijk vanaf 1700, kreeg het Westland een ander aanzien door het afgraven van de vrij uitgestrekte duinenrij. Deze afgravingen veranderden een gedeelte, dat aanvankelijk alleen geschikt was voor struikgroei, in uitstekend voor teelten geschikte grond. Het van de duinen afgegraven zand werd- doorgaans in perioden van weinig werk-naar de kleigronden verder in het Westland gebracht, die zodoende aanmerkelijk werden opgehoogd. Deze ophogingen gingen soms wel tot 70 cm. De gronden waar dit zand werd opgebracht kennen we nu nog als de zogenaamde "opgevaaren gronden". Het opvaaren van de gronden vermindert de kans op wateroverlast (verhoging), vergrootte de bruikbaarheid voor de teelten en maakte de bewerking van de gronden makkelijker. Omdat in die tijd het zand per schuit moest worden aangevoerd ligt het voor de hand dat we de opgevaaren gronden aantreffen langs de natuurlijke waterwegen. Ook werden voor dit doel speciaal sloten en vaarten gegraven.

Bewoners

Sporen van bewoning in het Westland gaan terug tot 2000 jaar v.Ch. Vanaf die tijd is het Westland bewoond geweest, tot de genoemde overstroming (250 jaar na Ch), het gebied tijdelijk voor bewoning ongeschikt maakte. Pas in de 8e eeuw waren de omstandigheden zodanig gewijzigd dat bewoning weer mogelijk was en vanaf die tijd begint in feite de jongste geschiedenis van het Westland. De aanleg van de Maasdijk in de Vroege Middeleeuwen was een belangrijke stap ter verbetering van de

bewoonbaarheid omdat hierdoor de overstromingsgevaaren vanuit het zuiden (Maas) terugliepen.

Het Westland heeft vanouds een sterk agrarisch karakter gehad, waardoor de bevolking vele eeuwen lang in de landbouw werkzaam was. De eerste tekenen van tuinbouw dateren uit de vijftiende eeuw. Eerst in de zeventiende- en achttiende eeuw kwam er een duidelijke uitbreiding van de tuinbouw, maar het gebied kreeg zijn echte "tuinbouwgezicht" pas in de vorige eeuw.

In die tijd namen de mogelijkheden tot vervoer toe en werd het mogelijk op groter schaal groenten en fruit te telen voor verder gelegen gebieden. Vanaf de eerste helft van de vorige eeuw dateert ook de export van tuinbouwprodukten. In de tweede helft van diezelfde eeuw en het begin van deze eeuw, was het percentage van de beroepsbevolking in het Westland dat in de tuinbouw werkzaam was zeer hoog. Maar de aanvankelijke 80% is de laatste jaren teruggelopen tot 41%.

Het feit dat veel tuinderszonen, in tegenstelling tot vroeger, een andere opleiding dan die in de tuinbouw volgen is hier zeker niet vreemd aan. Van de overige beroepsbevolking beweegt 20% zich in de nijverheid en 20% in de handel en verkeer.

De Westlander is te karakteriseren als een harde werker, die zich volledig inzet voor zijn bedrijf.

Hoewel wat gesloten van aard, heeft hij toch een open oog voor de ontwikkeling van de tuinbouw wat

blijkt uit de grote investeringen die hij heeft moeten doen om op een verantwoorde manier tuinbouw te kunnen bedrijven. Van oudsher is de Westlander altijd cultuurbewust geweest. Dit blijkt uit het de vele toneel- en muziekverenigingen, waarvan sommige hun eeuwfeest al gevierd hebben. Ook zangverenigingen leiden in het Westland een florierend bestaan, waarvan het Westlands mannenkoor zeker niet ongenoemd mag blijven.

Dat ook de Westlandse jeugd zich op dit gebied niet onbetuigd laat blijkt uit het feit dat de laatste jaren een groot aantal sociëteiten is ontstaan, waar een niet onbelangrijk deel van de Westlandse jeugd zich in de weekends verzamelt. Primair fungeren deze sociëteiten als ontmoetingsplaats, maar vele beschikken ook over goede akkomodatie voor expressie op vele terreinen.

Enkele Westlandse gemeenten

Hoek van Holland

De oppervlakte van Hoek van Holland is 3.342 ha; het aantal inwoners

bedraagt 7.000. Omdat Hoek van Holland de invalspoort is voor Rotterdam trekken in de weekends veel dagjesmensen naar de Nieuwe Waterweg om de binnenvarende schepen te bekijken. Ook bij zware storm gaan veel stedelingen naar "de Hoek" omdat het geweld van de golven een fascinerend schouwspel oplevert. Hoek van Holland is voor de Rotterdamse agglomeratie het belangrijkste gebied voor de strandrecreatie. Het vormt één van de belangrijkste verbindingen met Engeland. De bekende Harwich-line heeft hier een thuishaven.

's-Gravenzande

Deze gemeente heeft een oppervlakte van 1.754 ha en telt 13.500 inwoners. De grondsoort is voornamelijk zand, waarop vroeger veel bloembollen werden geteeld. Door de intensivering van de tuinbouw is men overgeschakeld op de teelt van koude en licht verwarmde teelten. Voornamelijk door het gunstige klimaat is men hier vroeger aan de markt met de produkten.

Naast de tuinbouw is ook het toerisme van belang. Het merendeel van de toeristen komt voor de strandrecreatie, die men aan het dichtbij gelegen strand naar hartelust kan bedrijven.

In het centrum bevindt zich een door bomen omzoomd rustiek dorpsplein met een historische waterpomp. Het in de vijftiende eeuw gebouwde restaurant "de Spaanse Vloot" geniet faam om haar voortreffelijke aspergegerechten.

Er rest nog een stuk natuurschoon in de vorm van het Staelduinsche Bosch, dat na oprichting van de vereniging de Vrienden van het Staelduinsche Bosch, behouden kon blijven voor de recreatie van de Westlander.

In deze gemeente bevindt zich de grootste kassenbouwfabriek ter wereld (Voskamp en Vrijland). Veiling Westland Zuid, resultaat van een fusie van enkele andere veilingen met veiling 's-Gravenzande en tegenhanger van veiling Westland Noord, werd per 2 januari 1972 in gebruik genomen.

De Lier

Deze gemeente, die tussen Naaldwijk en Delft ligt, heeft een oppervlakte van 910 ha en telt 7.500 inwoners. Naast tuinbouw is hier ook een belangrijk aantal bedrijven gevestigd dat zich bezighoudt op het terrein van de tuinbouwverzorgende-industrie. Verder zijn er twee belangrijke zaadfirma's gevestigd (R.Zwaan en Pannevis).

In de Lier is de enige Middelbare Tuinbouw School van het Westland gevestigd waar gemiddeld meer dan 100 leerlingen zich verder bekwamen in de tuinbouw.

Bezienswaardigheid is de Ned. Herv. Kerk, waarvan de toren scheef staat. Veiling Westerlee is een van de veilingen die de heersende fusiewoede heeft doorstaan. Wel wordt samengewerkt met veiling Delft. De veiling trekt veel bezoekers.

Maasland

Een waterrijke gemeente waarvan de dorpskern langs de Vliet gekoncentreerd is. De oppervlakte bedraagt 5.710 ha en men telt 5.000 inwoners. Midden in het dorp bevindt zich de historische kerk.

Even buiten Maasland is het Bommeer gelegen waar op kleine schaal watersport kan worden bedreven. Verder is er in Maasland een natuurbeschermde gebied, de zogenaamde Vlietlanden, met een rijke flora en fauna. In de omgeving van Maasland komen veel oude boerderijen voor en rustieke landwegen. Ook heeft Maasland enkele oude molens.

Monster

Deze gemeente heeft een oppervlakte van 1.526 ha en omvat tevens de woonkernen Ter Heide en Poeldijk. Het aantal inwoners bedraagt 18.500. Zowel in Monster als in Poeldijk vindt men opgevaren gronden, terwijl in Poeldijk tevens zeelei te vinden is.

Ter Heide, in het verleden een vissersplaats, bestaat voornamelijk uit duinzandgronden. Naast tuinbouw is ook toerisme van belang, die zich voornamelijk op Monster en Ter Heide concentreert.

Een tweede toeristische trekpleister is naast het strand, de in Poeldijk gelegen veiling Westland Noord. De omzet van deze groenten- en fruitveiling is ongeveer 100 miljoen gulden per jaar. De veilinghallen worden in de weekends voor sportdoeleinden gebruikt, terwijl er ook tentoonstellingen worden gehouden (Westland Promotion).

Naaldwijk

Tot deze gemeente behoren ook Maasdijk en Honselersdijk. De oppervlakte is 2.599 ha en het inwonertal bedraagt 22.800. In deze gemeente komt zowel zand-, als zavel en kleigrond voor. De opgevaren gronden vindt men voornamelijk in Honselersdijk.

Zeer veel bezoekers trekt de C.C.W.S., de enige bloemenveiling in het Westland die de laatste jaren een stormachtige ontwikkeling heeft doorgemaakt. De jaaromzet bedraagt thans 130 miljoen gulden.

In Naaldwijk bevindt zich ook het Proefstation dat het onderzoek voor de glastuinbouw verzorgt.

Naaldwijk heeft een aantal historische bouwwerken, zoals een uit de dertiende eeuw daterende Romaanse kerk, het Heilige Geest Hofje met het Oudheidkundig Museum, een uit 1691 stammend raadhuis en een oude waterpomp op het plein dat het centrum van Naaldwijk vormt.

In Honselersdijk is een gedeelte van het voormalig Huis Honselersdijk, gesticht door Frederik Hendrik, bewaard gebleven.

Wateringen

De gemeente Wateringen beslaat een oppervlakte van 1.043 ha en heeft 12.000 inwoners. In de Ned. Herv. Kerk bevindt zich een preekstoel die

oorspronkelijk in het Prinselijk slot in Honselersdijk heeft gestaan.

Het centraal gelegen raadhuis is bekend door de opvallende architectuur.

Verder moet "Het Hof" met de karpervijver niet worden vergeten. In Kwintshul, dat tot Wateringen behoort, staat de groentenveiling waar voornamelijk tomaten worden aangevoerd.

De gemeente Den Haag heeft het oog laten vallen op de tuinbouw-

gronden van Wateringen als zijnde zeer geschikt voor de woningbouw. Wan-

neer Den Haag het niet alleen bij "lonken" laat, maar "handtastelijk" wordt zal dit betekenen dat een groot aantal tuinbouwbedrijven moet verdwijnen.

Bestuurlijk

De gemeenten in het Westland worden, zoals overal elders, bestuurd door gemeenteraden met aan het hoofd een burgemeester. Door toenemende bedreigingen van buitenaf begint de behoefte aan één sterke Westlandse gemeente te groeien. Een eerste stap in die richting is gezet door de vorming van het Overleg Orgaan, dat zich bezig houdt met zaken zoals: gemeenschappelijk verkeersonderzoek, structuuronderzoek, brandweer, vuilverbranding enz. De vergaderingen van dit Overleg Orgaan zijn openbaar. Een belangrijke bedreiging van de laatste jaren vormt het plan van de gemeente Rotterdam om een insteekhaven voor containervervoer in het Westland langs de Nieuwe Waterweg te projekteren. Het grootste gevaar is niet de haven zelf, maar wordt gevormd door toevoerwegen en opslagplaatsen die gebouwd zullen moeten worden om de haven optimaal te kunnen laten functioneren. Deze projecten zullen waarschijnlijk meer grond gaan kosten dan de haven zelf.

Uit een recentstructuuronderzoek blijkt dat de tuinbouw in het Westland het belangrijkste element vormt. Het kan dit alleen blijven wanneer men kans ziet de omvang ervan voldoende groot te houden. Door de eerder genoemde bedreigingen zou dit gevaar kunnen lopen. Verder wordt het ook noodzakelijk geacht dat men van het Westland een sterk gewest maakt, dat zich beter te weer kan stellen tegen de bedreigingen van buitenaf.

Klimaat

Het Westland ligt duidelijk binnen de invloed van de Noordzee, waardoor een zeeklimaat heerst. Dit houdt in dat de winters niet zo streng zijn, in verhouding tot elders in het land. In de zomer zorgt de zee-wind voor een aangename verkoeling, waardoor nooit extreem hoge temperaturen worden bereikt. Een ander belangrijk pluspunt voor het klimaat is dat het aantal zonuren in het Westland hoger ligt dan in de rest van Nederland.

Deze omstandigheden zorgen voor een ideaal uitgangspunt om tuinbouw te bedrijven. Een nadeel is de luchtverontreiniging in dit gebied. Een niet geringe hoeveelheid SO_2 wordt dagelijks door fabrieken en tuinbouwbedrijven gespuid. Een oplossing voor dit probleem is voorzover het SO_2 betreft de omschakeling op aardgas. Aan een massale omschakeling van tuinbouwbedrijven wordt gewerkt.

	Naaldwijk			de Bilt		
	Tempe- ratuur °C	Neerslag	Zon- uren	Tempe- ratuur °C	Neerslag	Zon- uren
Januari	2,8	60 mm	59,8	1,7	64 mm	40,1
Februari	3,2	42	77,1	2,1	49	68,0
Maart	5,8	43	122,5	5,0	42	123,0
April	9,1	55	179,0	8,5	45	164,0
Mei	13,5	48	242,5	12,4	49	206,9
Juni	16,1	55	246,5	15,5	54	215,2
Juli	18,2	69	224,9	17,0	77	210,0
Augustus	18,0	76	203,4	16,8	82	175,1
September	15,5	79	152,2	14,3	72	143,9
Oktober	10,9	80	115,0	10,0	72	101,1
November	6,4	77	64,2	5,9	71	51,1
December	3,8	77	45,2	3,0	61	42,0

Waterbeheersing

Doordat het Westland voor het merendeel onder N.A.P. ligt, mag Delfland hier beslist niet worden vergeten. Delfland zorgt namelijk voor de waterbeheersing. Dit wil zeggen dat het verantwoordelijk is voor het waterpeil in het gebied. De verantwoordelijkheid omvat het gebied wat ligt tussen Scheveningen en de Nieuwe Waterweg tot aan Rotterdam. Ook de konditie van de duinen valt onder de verantwoordelijkheid van Delfland, terwijl zij ook verantwoordelijk zijn voor de waterkeringen. Hiervoor waren kostbare voorzieningen nodig zoals de bekende Delflandse hoofden die zich vanaf het strand tot ver in zee uitstrekken.

Tegen de verzilting van het water, een steeds groter wordend probleem wordt water uit Rijnland via hetemaal te Leidschendam overgepompt. Dit is noodzakelijk geworden omdat door het graven van havens en het uitdiepen van de Nieuwe Waterweg de zouttong steeds verder landinwaarts is getrokken wat weer een sterke verzilting van het gietwater tot gevolg had. Dit effect wordt nog versterkt door lozingen van zouten door de industrie die langs de Rijn is gevestigd. De Deltawerken zijn dit gebied niet voorbij gegaan; de zeeweringen werden belangrijk versterkt.

Ontwikkeling

De ontwikkeling van het Westland is door Provinciale Staten, met inspraak van de belanghebbenden, vastgelegd in het Streekplan Westland.

Dit plan is opgesteld om te zorgen voor een evenwichtige sociaal-economische ontwikkeling. Men wil met dit plan ongewenste ontwikkelingen tegengaan en daarom zijn voor ieder terrein bepaalde beperkingen gesteld.

Tevens is het plan opgesteld ter bescherming van de tuinbouw en wil het aantastingen van het landschap voorkomen, zodat het recreatieve element blijft gewaarborgd. De glastuinbouw is een belangrijke tak van bedrijvigheid

in ons land en vormt voor het Westland veruit de belangrijkste bron van inkomsten. Het is noodzakelijk dat de ruim 4.500 tuinders in het Westland niet alleen hun bedrijven kunnen voortzetten, maar ook kunnen ontplooiën in de richting die deze tijd eist.

Hieraan is tot op heden in hoge mate tegemoetgekomen, maar de genoemde bedreigingen van buitenaf geven de streek een zekere onrust en zouden

tot gevolg kunnen hebben dat gewenste ontwikkelingen achterblijven. Wat betreft de ontwikkeling van de gemeenten kan worden gewezen op de vele sportparken, bejaardencentra en diverse nieuwe woonwijken die gebouwd zijn en nog worden gebouwd. Omdat het rail- en watertransport voor een groot deel is vervangen door wegtransport, is een toenemende verkeersintensiteit ontstaan. Met name is het wegennet, dat nog dateert voor een groot deel van voor de tweede wereldoorlog, niet voldoende ingesteld op het doorgaande verkeer vanuit Den Haag dat via het Westland naar Europoort gaat. Het wegennet zal, ook voor de tuinbouw, spoedig moeten worden aangepast omdat een toenemend aantal produkten per vliegtuig vervoerd wordt. Deze ontwikkeling vereist een wegennet waar verkeersopstoppen niet of nauwelijks voorkomen.

februari 1972
afdeling publiciteit